

Sygn. akt I CSK 3142/22

POSTANOWIENIE

Dnia 21 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z wniosku H. K.
z udziałem J. K.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym 21 grudnia 2022 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika
od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie
z 15 września 2021 r., sygn. akt IV Ca 1236/18,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od J. K. na rzecz H. K. 5 400 (pięć tysięcy czterysta)**
zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

J. K. wniósł skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego dla Warszawy-Pragi w Warszawie w sprawie o podział majątku wspólnego prowadzonej z wniosku H. K.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał oczywistą zasadność skargi. Argumentował przy tym, że Sąd Okręgowy orzekł o rozliczeniu nakładów z majątku wspólnego małżonków na wniesiony przez uczestnika wkład do spółki cywilnej, przekształconej następnie w spółkę jawną, bez złożenia przez wnioskodawczynię stosownego żądania; we wniosku i w dalszym toku postępowania wnioskodawczyni żądała bowiem $\frac{1}{4}$ dochodu ze sprzedaży przedsiębiorstwa spółki. Nadto Sąd – zdaniem uczestnika: błędnie – ocenił, że

rozliczeniu podlega kwota stanowiąca równowartość udziału uczestnika w spółce jawnej w dniu ustania wspólności majątkowej, która to wartość dalece różni się od kwoty rzeczywiście wpłaconej przez uczestnika tytułem wkładu do spółki cywilnej, przekształconej następnie w spółkę jawną.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić odpowiednie argumenty (postanowienie Sądu Najwyższego z 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Do przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie wskazanej przyczyny kasacyjnej nie jest wystarczające samo kwalifikowane naruszenie prawa przez Sąd drugiej instancji. W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa bowiem o oczywistej zasadności skargi, a nie o trafności zarzutu. Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny zatem jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2019 r., I CSK 768/18).

Stanowisko powoda nie przekonuje o tym, by oczywista zasadność skargi kasacyjnej miała wynikać z którejkolwiek z dwóch wskazanych przez skarżącego przyczyn: rozstrzygnięcia przez Sąd o nakładach z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestnika – rzekomo bez zgłoszenia przez wnioskodawczynię w tym zakresie stosownego żądania, lub przyjęcia wadliwego sposobu rozliczenia nakładu z majątku wspólnego małżonków na wkład uczestnika w spółce cywilnej.

Co się tyczy pierwszej z tych kwestii, to skarżący eksponuje, że wnioskodawczyni domagała się „1/4 dochodu uzyskanego ze sprzedaży przedsiębiorstwa” spółki jawnej, i wskazuje, że tak ujęte żądanie nie czyniło zadość wynikającemu z art. 187 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganiu dokładnego określenia żądania, a także nie korespondowało z przyjętym przez Sąd sposobem rozliczenia nakładu z majątku wspólnego na wkład uczestnika w spółce cywilnej, przekształconej następnie w spółkę jawną.

Rzecz jednak w tym, że stosownie do art. 45 § 1 zd. 1 k.r.o., w brzmieniu obowiązującym w dacie ustania wspólności majątkowej wnioskodawczyni i uczestnika (tj. przed 20 stycznia 2005 r.), każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek odrębny (obecnie: osobisty). Wypada przypomnieć, że skład i wartość majątku wspólnego podlegającego podziałowi sąd ustala z urzędu, zgodnie z art. 46 k.r.o. w zw. z art. 567 § 3 w zw. z art. 684 k.p.c., natomiast wierzytelność o zwrot nakładów z majątku wspólnego do majątku odrębnego (osobistego) wchodzi w skład majątku wspólnego, toteż podlega wskazanej wyżej zasadzie dotyczącej ustalania przez sąd składu i wartości majątku wspólnego.

W wykładni tych przepisów, utrwalonej w praktyce orzeczniczej, przyjmuje się, że w odniesieniu do żądania zwrotu nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty (dawniej: odrębny) wystarczające jest wskazanie na dokonanie określonego nakładu (w postaci pieniężnej lub nakładu rzeczowego) i wykazanie jego poczynienia. Wysokość kwoty, która z tego tytułu powinna być uwzględniona w rozliczeniach dokonywanych w ramach podziału majątku wspólnego, niejednokrotnie nie musi finalnie odpowiadać nominalnej wartości nakładu, nierzadko dokonanego na wiele lat przed ustaniem wspólności ustawowej; wysokość ta podlega bowiem ustaleniu z uwzględnieniem wypracowanych w tym zakresie zasad właściwych dla postępowania działowego. Takie stanowisko, znajdujące umocowanie w brzmieniu przywołanych przepisów, wyraża ideę ochrony – przez odtworzenie pełnej wartości – majątku wspólnego, uszczuplonego wskutek nakładów na majątek osobisty małżonka.

Uwagi powyższe odnoszą się również do nakładów poczynionych z majątku wspólnego na wkład do spółki cywilnej. W stanie prawnym sprzed 20 stycznia 2005 r., wobec nieistnienia odpowiednika art. 33 pkt 3 k.r.o. w obecnym brzmieniu, art. 45 § 1 k.r.o. był w przypadku takich nakładów stosowany jedynie *per analogiam*. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wyjaśniono jednak, zwłaszcza w sposób świadczący o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, by analogiczne stosowanie tego przepisu wymagało traktowania nakładu z majątku wspólnego na wkład w spółce cywilnej w sposób szczególny, odbiegający od reguł zastosowanych przez Sąd drugiej instancji. Na marginesie

należy dodać, że byłoby to sprzeczne ze wspomnianym uprzednio celem unormowań dotyczących rozliczania nakładów, nakierowanych na ochronę masy objętej wspólnością ustawową małżeńską.

Pojęciem żądania, do którego nawiązuje skarżący, operowało natomiast (i operuje nadal) unormowanie zawarte w art. 45 § 1 zd. 2 k.r.o., zgodnie z którym małżonek może żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swojego majątku osobistego (odrębnego) na majątek wspólny. W tym przypadku wymagane jest, aby uczestnik żądający zwrotu nakładów, czyli występujący z żądaniem zmierzającym do uszczuplenia majątku wspólnego, ściśle skonkretyzował, jakiej kwoty i z jakiego tytułu żąda w związku z poczynionym nakładem. W odniesieniu do tego żądania, określanego hasłowo jako tzw. „proces w nieprocesie”, niezbędne jest spełnienie wymagań stawianych w art. 187 § 1 i 2 k.p.c.

Na marginesie wypada zauważyć, że stanowiska głoszonego przez skarżącego nie uzasadnia także odwołanie się do treści art. 567 § 1 k.p.c., w którym użyto słowa „żądanie”. Dotyczy ono bowiem „ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym”, a nie rozstrzygnięcia „o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi”. W przypadku wskazanych ostatnio wydatków i nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny konieczność sformułowania żądania wynika dopiero z art. 45 § 1 k.r.o.

W podsumowaniu powyższych uwag należy wskazać, że wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na majątek osobisty sąd uwzględnia bez sformułowania przez uczestników postępowania żądania w opisanym wyżej, oczekiwanym przez skarżącego, ścisłym znaczeniu, natomiast o zwrocie wydatków i nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny sąd orzeka wyłącznie po zgłoszeniu żądania czyniącego zadość wymaganiom określonym w art. 187 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Odmienność w traktowaniu tych nakładów wynika z faktu, że wspomniane ostatnio roszczenia nie wchodzą w skład majątku wspólnego małżonków (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2019 r., IV CZ 103/19 i przywołane tam orzecznictwo) – w odróżnieniu od

wierzytelności o zwrot nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków, stanowiącej składnik majątku dorobkowego małżonków.

Argumentacja uczestnika jest zatem *a limine* nietrafna, gdyż rygoryzm związany z koniecznością precyzyjnego formułowania żądania dotyczy wyłącznie nakładów z majątku osobistego (dawniej: odrębnego) na majątek wspólny, a nie sytuacji odwrotnej, tj. takiej, jaka miała miejsce w sprawie. Stopień konkretyzacji żądania zgłoszonego przez wnioskodawczynię, w tym wskazana przez nią podstawa faktyczna żądania w postaci wydatkowania z majątku wspólnego środków na wkład uczestnika w spółce cywilnej, jednoznacznie pozwalał na identyfikację treści wniosku o podział majątku wspólnego w części zakwestionowanej przez skarżącego. Okoliczność, że wniosek ten okazał się być w znacznym zakresie niezasadny, nie zmienia faktu, iż wiadomo było, czego (zwrotu nakładu) oraz z jakiego tytułu (w związku z pokryciem przez uczestnika z majątku wspólnego małżonków wkładu do spółki cywilnej, następnie przekształconej w spółkę jawną) domagała się powódka.

O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie świadczy również uznanie przez Sąd Okręgowy, że omawiany nakład powinien zostać zwrócony jako połowa równowartości (z dnia ustania wspólności) udziału uczestnika w spółce jawnej, powstałej z przekształcenia spółki cywilnej, w której wkład został pokryty ze środków objętych wspólnością ustawową małżeńską. Skarżący podnosił, że ewentualnemu rozliczeniu podlegać powinna jedynie połowa środków wpłaconych tytułem wspomnianego wkładu, jednakże w orzecznictwie wyrażono już trafne stanowisko, zgodnie z którym jeżeli wkład jednego z małżonków do spółki cywilnej przekształconej w spółkę jawną pochodzi z majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską, do majątku tego należy wierzytelność z tytułu nakładu, którym pokryto wkład. Wysokość tej wierzytelności ustala się według reguł obowiązujących przy obliczaniu wartości udziału kapitałowego w przypadku wystąpienia wspólnika ze spółki jawnej (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 13 marca 2008 r., III CZP 9/08, postanowienie Sądu Najwyższego z 22 marca 2019 r., IV CSK 445/17).

Możliwość przyjęcia odmiennego zapatrywania na metodę obliczania wysokości rozliczanego nakładu, nawet zaaprobowana w dawniejszym orzecznictwie, sama w sobie nie mogłaby przesądzać o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, skoro Sąd Okręgowy przyjął jeden z możliwych kierunków wykładni art. 45 § 1 k.r.o. W okolicznościach sprawy należy natomiast dodatkowo uwzględnić, że Sąd ten oparł swe stanowisko na powszechnie akceptowanym współcześnie kierunku stosowania prawa.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[as]